

महाराष्ट्रातील हवामान

- महाराष्ट्राचे हवामान उष्णकटीबंधीय मोसमी प्रकारचे आहे.
- महाराष्ट्रात सर्वाधिक पाऊस प्रतिशत प्रकारचा पडतो.
- कोकणात हवामान सम प्रकारचे आहे. वार्षिक तापमान कक्षा कमी आहे.

▶ हवामान

- ① कोकण → उष्ण, सम, दमट
- ② सह्याद्री → आर्द्र व थंड
- ③ म. पठार → उष्ण, विषम व कोरडे

- विदर्भातील हवामान विषम प्रकारचे आहे. वार्षिक तापमान कक्षा जास्त आहे.
- राज्यात डिसेंबर महिन्यात दैनिक तापमान कक्षा जास्त तर जुलै महिन्यात कमी असते.

▶ महाराष्ट्राच्या हवामानावर परिणाम करणारे घटक :-

- 1] भौगोलिक स्थान व अक्षवृत्तीय विस्तार
- 2] मोसमी वारे
- 3] प्राकृतिक रचना.
- 4] सह्याद्री पर्वत
- 5] अरबी समुद्राचा किनारा

① उन्हाळा - हवामानाची परिस्थिती (मार्च-मे)

- या काळात पुर्व महाराष्ट्रात पश्चिम महाराष्ट्र व कोकणाच्या पुढे तापमान जास्त असते.
- कोकणाकडून विदर्भाकडे जाताना तापमान कक्षा वाढत जाते.
- सर्वाधिक तापमान कक्षा - (नागपूर - 29°C)

- महाशब्दाच्या पाश्चिमेकडून उत्तरेकडे जाताना दाब
कमी - कमी होत जातो.

- भरबी अमुद्दाच्या किनाऱ्यापासून पूर्वेकडे जाताना भादता
कमी - कमी होत जाते.

- एप्रिल - मे महिन्यात वळवाच्या पाऊस पडतो.
द. महाशब्दान - कोल्हापुर, सांगली

- महाशब्दान ठन्हाळ्यात सर्वात जास्त पाऊस - कोल्हापुर

② पावसाळा - नैऋत्य मोसमी वाऱ्याच्या काळातील
हवामानाची परिस्थिती :-

▶ मान्सून निर्मितीवर परिणाम करणारे ब्रह्म

1) जेट वारे

2) च. विमोक्ष

3) भावर्त

4) एल निनो

5) दक्षिणी दोलनांक

- आंतर उष्ण कटिबंधीय केंद्रीभवन पटल्यास उत्तरेकडे
सरकणे.

- बायब्य भागातील कमी दाबाचे केंद्र व ITCZ चे नाते.

- पाश्चिम जेट स्टीमच्या निर्गमनानंतरच आंतर उष्णकटिबंधीय
केंद्रीभवन पटला व पूर्वीय जेट स्टीमचे आगमन.

1) केशव - 1 जुन

2) कलकत्ता - 4 जुन

3) मुंबई - 10 जुन

4) सर्व भारत - 15 जुन

► वार्षिक पर्जन्य :

१] कोकण - २८७ cm

२] मध्य महाराष्ट्र - ९२ cm

५] मराठवाडा - ११ cm

५] विदर्भ - १०० cm

► महाराष्ट्रात मान्सून काळात सर्वात जास्त पावसाचे दिवस :

- पावसाळ**
- ① गंगनबावडा (कोल्हापूर) → १०५ दिवस
 - ② महाबळेश्वर - (आलाश) → १०२ दिवस
 - ③ अंबोली - (मिंबुडुर्ग) → ९७ दिवस.

► महाराष्ट्रात पावसाळ्यात सर्वात कमी पावसाचे दिवस :

- पावसाळ**
- ① म्हसवड - १९ दिवस
 - ② फुलरण, दोंड, जेजुरी - २२ दिवस
 - ③ मोमठोणे, कोळेगावभाष - २५ दिवस

③ हिवाळा : (हिवाळ्यातील हवामान परिस्थिती) :

- कालावधी - नोव्हेंबर ते जानेवारी.
- डिसेंबर ते जानेवारी - पठारी
- हिवाळ्यात - पुण्यात दैनिक तापमान कसा जास्त. - 31°C
 - कोकण - 10°C
 - म. पठार - $15^{\circ} - 20^{\circ}\text{C}$
- सर्वाधिक थंडी - उत्तर महाराष्ट्र व विदर्भ
- किनारपट्टीच्या भागात वायुदाब कमी.
- १९६१ - पानजेल बरण उहवस्त - पुणे शहरात महापूर.
- एक इंच वायुभास = ३५ मिलीबार.

► डॉ. त्रिवार्थबुसार महाशब्दान तीन हवामान विभाग : 4 -

① AM - उष्णकटीबंधीय वर्षाव्याख्या हवामान विभाग

* प्रदेश - कोकण

* पर्जन्य - 200 cm

* तापमान - 18°C - 29°C दरम्यान

② BS - उष्णकटीबंधीय निम्न शुष्क हवामान विभाग

* प्रदेश - पर्जन्यछायेच्या प्रदेश, पंपहाट

* पर्जन्य - 50 - 70 सेंमी.

③ AW - उष्णकटीबंधीय दमट व कोरडे हवामान विभाग

* प्रदेश - विदर्भ, मराठवाडा

* पर्जन्य - 150 cm

* तापमान - 18°C - 32°C

► तीन विभाग वितरण -

